

Kotschy Beáta

A portfólió szerepe a pedagógusok minősítési folyamatában

Tartalom

A portfólió szerepe a pedagógusok minősítési folyamatában	3
Bevezetés.....	3
A portfólió fogalma	3
A portfólió tartalmi elemei	4
Értékelés a portfólió alapján.....	5
Az értékelési portfólió egyes dokumentumainak szerepe a minősítés folyamatában.....	6
Indikátorok az egyes kompetenciák értékeléséhez.....	11
A pedagógus egyéni reflexióinak (elemzésének, értékelésének) értékelési szempontjai, az értékelés indikátorai.....	14
Minták az értékelés eszközeire.....	15
Felhasznált irodalom	32
Mellékletek.....	33
1. sz. melléklet: A tanárokkal szemben megfogalmazott követelmények, tanári kompetenciák	33
2. sz. melléklet: A tanári kompetenciák fejlődése az életpálya egyes szakaszaiban	40

A portfólió szerepe a pedagógusok minősítési folyamatában

Bevezetés

A portfólióról készült összeállítás célja, hogy a dokumentumgyűjtemény egy speciális felhasználási módjához, a pedagógusok munkájának értékeléséhez nyújtson segítséget. Utal a portfólió más céllal történő alkalmazási lehetőségeire is, de kiemelten foglalkozik a minősítő funkcióból és a pedagógus tevékenységének sajátosságaiból fakadó sajátosságokkal. Célja, hogy elméleti alapot nyújtson a minősítési rendszer részletes kidolgozásához, és néhány minta bemutatásával segítse az értékelés eszközszerének elkészítését.

A portfólió fogalma

A portfólió egy olyan dokumentumgyűjtemény, amely alapján végigkísérhető a pedagógus (vagy más szakember) szakmai útja, tevékenysége, fejlődése, nehézségei és sikerei egyrészt a tények tükrében, másrészt magának a pedagógusnak a reflexiói, értelmezése alapján.

A portfólió alkalmazása már több évszázada ismert a különböző mesterségek, szakmák területén, s funkcióját, tartalmát tekintve is igen színes képet mutat. A pedagógiai gyakorlatban az elmúlt évtizedekben nyert egyre nagyobb teret. Alkalmazzák a pedagógusképzésben, a kezdő pedagógusok gyakornoki munkája során, s elindult az a folyamat, amely a pedagógiai fejlődés és tapasztalatok folyamatos rögzítését jelenti az életpálya különböző szakaszaiban (Falus – Kimmel 2003). A portfólió a pedagógiai gyakorlatban már nemcsak a pedagógusok, hanem a tanulók fejlődését bemutató dokumentummá is vált. Jelenleg „kísérleti” szakaszban vannak ezek a tanulói felhasználásra vonatkozó fejlesztések, de eredményességüket több kutatás is igazolja (Hanák 2010).

A pedagógus szakmai tevékenységét bemutató portfóliók funkciójukat tekintve rendkívül sokféle megközelítést mutatnak. Készülnek folyamatot bemutató munkaportfóliók, pályázatra készülő bemutató portfóliók, diagnosztikus, fejlődési és értékelési/minősítő portfóliók stb. Mindezek a típusok azonban legfontosabb sajátosságukban megegyeznek: a pedagógiai tevékenység dokumentumainak és külső értékeléseinek bemutatása mellett tartalmazzák a pedagógus önreflexióit, elemző és értékelő megjegyzéseit. Így lehetővé válik a tények, tevékenységek objektív megismerésén túl a pedagógus (vagy tanuló) gondolkodásának, szakmai tudatosságának nyomon követése is. Különösen fontos ez akkor, amikor értékelni, minősíteni kívánjuk a pedagógiai munkát.

Az iskolai gyakorlatban két kiemelten fontos funkciója van/lesz a portfóliónak. Egyrészt a szakmai fejlődés folyamatos segítése, másrészt az életpálya egyes szintjein a feljebb lépést lehetővé tevő minősítés megalapozása. A rendszeres szakmai ellenőrzés-értékelés során a szakértők és szaktanácsadók számára fontos információforrás a pedagógus portfóliója, amelyet a támogatás/segítés szándékával elemeznek, értékelnek. Az életpálya különböző szintjeire való pályázások során viszont az értékelés lesz jellemző. A kétféle megközelítés a portfólió két különböző típusát: a folyamatosan készített „munkaportfóliót”, illetve a cél által meghatározott „értékelési vagy bemutató portfóliót” részesíti előnyben. (A továbbiakban a munkaportfólió és az értékelési portfólió kifejezéseket használom).

A portfólió fogalmának és típusainak tisztázásánál meg kell említeni az ún. e-portfóliót, azaz a digitális formában tárolt dokumentumokat, reflexiókat, önértékelést. Bár a tanuláselméleti háttere,

típusai nem különböznek a nyomtatott portfólióétól, a technikai lehetőségek komoly előnyöket mutatnak az elektronikus formátum javára (rugalmasabban kezelhető, lehetővé teszi az interakciót hallgatók és oktatók, gyakornokok és mentorok között, könnyen megosztható pl. a kétszakos képzésben, lehetővé teszi a multimédia használatát, könnyen szerkeszthető a céloknak megfelelően). Ez indokolja a képzésben való gyors terjedését. (Kimmel 2007; Kis-Tóth – Komló 2010).

A portfólió tartalmi elemei

A pedagógusok portfóliói tartalmazzak egyedi és közös dokumentumfajtaikat egyaránt. A közös elemek természetesen a pedagógiai feladatok hasonlóságából fakadnak, ám a környezeti feltételek és elvárások alapján sajátos színezetet kaphatnak. A feladatok megvalósítása ugyanakkor minden esetben egyedi, ezért a színvonalas portfólió készítőjének egyéni arculatát fogja mutatni. Különösen igaz ez a már több éves tapasztalattal rendelkező pedagógusokra.

A munkaportfólió a tanári pálya eseményeinek folyamatos rögzítését jelenti, munkanaplószerűen. Célja az egyéni fejlődés támogatása. Elsősorban a készítője számára bír jelentőséggel, mert összegyűjti mindazokat a szakmai tapasztalatokat, amelyek tudatosítása és felhasználása későbbi munkája során nagy segítséget jelenthet. Ebből következik, hogy összeállítása egyedi, készítése nem igényel részletes központi előírásokat.

A minősítés során alkalmazott portfólió esetében ettől eltérő „szabályozás” is elképzelhető. A pedagógusok válogatását saját munkájuk dokumentumaiból azzal kell segíteni, hogy előzetesen meg kell ismerniük értékelésük kritériumrendszerét, területeit, s ezek alapján kaphatnak egy ajánló listát, amit célszerű mindenképpen megjeleníteni a portfólióban, meg lehet határozni ún. kötelező dokumentumokat, s ajánlásokat lehet tenni a további tartalmi elemekre is.

Erre mutat példát a következő összeállítás:

1. A szakmai életpályája bemutatása

A portfólió tartalmazza a szerző rövid szakmai önéletrajzát, amely folyamatosan bővíthető a következőkkel:

- tanulmányok (iskolák, képzés, továbbképzések)
- munkahelyek, munkahelyi körülmények
- szakmai tevékenységek (oktatási-nevelési tevékenységek, fejlesztő-kutató tevékenység stb.)
- szakmai közéleti tevékenységek
- közéleti tevékenységek
- publikációk, fejlesztési dokumentumok stb.

2. A szakmai munka dokumentumai

Míg a munkaportfólió tartalmazhat minden, a pedagógiai munkával összefüggő elemet s a hozzájuk tartozó elemzéseket, értékeléseket, az értékelésre készített portfólió céltudatos egyéni válogatás útján készül. Érdemi része a pedagógus saját döntése alapján tartalmazhat bármilyen írott, képi vagy hanganyagot, amely pedagógiai tevékenységeit mutatja be, s amellyel saját véleménye szerint igazolni

tudja, hogy milyen szakmai fejlettségi szinten áll. Természetesen be fog kerülni a gyűjteménybe néhány óraleírás, amely valamilyen szempontból kiemelkedő munkát takar (új módszer kipróbálását, egy pedagógiai probléma sikeres megoldását, egy nagyon eredményes témazárást, a tanár-diák kapcsolat minőségére fényt vetítő pedagógiai szituációt stb.). A tanórai tevékenységek bemutatása mellett fontos szerepe van a tanórán kívüli programokról készült anyagoknak: az iskola életében betöltött szerepről, az iskola és környezete közötti együttműködésről szóló dokumentumoknak; a pedagógus egyéni fejlődését segítő önképzések, továbbképzések ismertetésének.

3. Reflexiók, önértékelés

A dokumentumok mind tartalmi, mind mennyiségi szempontból igen különbözőek lehetnek, de fontos elemként meg kell jelennie bennük a *pedagógus elemző-értékelő gondolatainak*. Ezek mutatják pedagógiai nézeteit, szakmai tudatosságát, problémaérzékenységét, problémamegoldó képességét, a tanuló, tanulócsoporthoz ismeretének mélységét, az irántuk megnyilvánuló attitűdöket stb.

4. Külső értékelések

A portfólió önálló egységét képezhetik a *külső szakemberek* (szakmai munkaközösség-vezető, igazgató, szakértő...), illetve a *tanulók (szülők?) véleményét* tartalmazó anyagok. Ezek értékelése a pedagógus által lehet magában a portfólióban, de része lehet a minősítés során folytatott interjúknak is.

5. A szakmai fejlődés útja

A minősítésre elkészített „értékelési portfólió” kötelező része egy rövid, néhány oldalas összefoglalás a *pedagógus szakmai fejlődésének útjáról*, a fejlődését segítő és gátló tényekről, folyamatokról, a pedagógus jövőbeli terveiről.

Értékelés a portfólió alapján

A portfólió értékelése nem magára a gyűjtemény mennyiségi, formai megjelenítésére vonatkozik, hanem a benne fellelhető pedagógiai tudás, képességek, attitűdök és tevékenységek minőségére. Fontos ennek hangsúlyozása azért, mert a pedagógusok igen különböző iskolákban, iskolai környezetben dolgoznak, ahol a lehetőségek sokszínűsége miatt nem szabad azonos elvárásokat támasztani velük szemben, azaz az értékelésnél nem a „Mit csinál?”, hanem a „Hogyan csinálja?”, „Miért csinálja?” kérdések a meghatározóak.

Az értékelés előkészítésének folyamata 3 fontos feladatból áll:

- az értékelés alapját képező kritériumok meghatározásából (lásd 1. melléklet),
- a kritériumoknak megfelelő indikátorok megfogalmazásából,
- az értékelés eszközeinek megtervezéséből.

Az értékelés alapvető kritériumait az egyes életpályaszakaszokhoz külön kell megfogalmazni. Míg a Pedagógus 1. és Pedagógus 2. kategória esetében ezek az elvárások az alapvető pedagógiai feladatok ellátásának színvonalára utalnak, a Pedagógus 3. és Pedagógus 4. szint szélesebb körű, és egy-egy területen mélyebb szakmai tevékenységet feltételez (intézményi, regionális, országos, nemzetközi szinten). Így az első két szinten a pedagógiai kompetenciák fejlettségének értékelése a fő feladat, a későbbiekben pedig elsősorban azok a tevékenységek kerülnek középpontba, amelyekkel a pedagógus „igazolja” hatékony munkáját a saját tanulóinak körén túl is (mentorál, bemutató órákat tart,

intézményi szintű feladatokat vállal, eredményes fejlesztő munkát végez, taneszközöket készít, kutató tevékenységével a pedagógiai munkáját gazdagítja, stb.).

Az első két szint minősítésénél ily módon a portfólió mellett szélesebb körű információszerzésre van szükség (óralátogatások, foglalkozásokon való részvétel stb.). Az értékelés legfontosabb kritériuma a pedagógussal szemben támasztott általános szakmai követelmények, a tanári képzési és kimeneti követelmények (továbbiakban: tanári KKK) megléte, színvonala. A 3. és 4. szint esetében az elvárásoknak való megfelelés jól dokumentálható, mert olyan tevékenységekre vonatkozik (továbbképzések elvégzésére, kutatómunkára), melyek eredményei legtöbbször az általánosan megkövetelt feladatokon túl, külön foglalkozások (fejlesztő tevékenység, tehetséggondozás, mentorálás, bemutató órák tartása stb.) keretében jelennek meg. Az értékelésnél azonban itt is vigyázni kell arra, hogy ne a mennyiségi, hanem a minőségi szempontok alapján történjen a minősítés. Fontos figyelembe venni azt is, hogy az értékelés kritériumorientált, azaz nem lehet különböző céllal készülő rangsorok eszköze. Az értékelés arra ad választ, hogy a pedagógus milyen szinten rendelkezik a pedagógiai munkához szükséges kompetenciákkal, illetve teljesíti-e az életpályamodell adott szintjén meghatározott kritériumokat függetlenül attól, hogy mások milyen eredményeket érnek el. A kritériumokat tehát úgy kell meghatározni, hogy a környezeti feltételektől függetlenül, minden pedagógus számára lehetőséget nyújtsanak az előmenetelhez.

Az értékelési portfólió egyes dokumentumainak szerepe a minősítés folyamatában¹

A portfólióban összegyűjtött dokumentumok két nagy csoportra oszthatók. Egyik részük leíró jelleggel bemutatja a pedagógus tevékenységét, a másik rész pedig a különböző elemző-értékelő megjegyzéseket, reflexiókat tartalmazza. A két rész csak egymással összefüggésben értékelhető, csak ez a kétoldalú megközelítés teszi lehetővé a pedagógus munkájának mélyebb megértését. A pedagógusi kompetenciák vizsgálata során a tevékenység mögött meghúzódó szakmai tudás, a megvalósítás képességének színvonala és a pedagógus elkötelezettsége, elhivatottsága egyaránt értékelhetővé válik.

Dokumentumok, amelyek segítik a tanári kompetenciák fejlettségének értékelését

Az alábbi táblázatok a pedagógiai munka dokumentumait és a pedagóguskompetenciák rendszerét két megközelítésben mutatja be. Az első táblázat az egyes kompetenciákhoz rendeli a dokumentumokat aszerint, hogy az egyes kompetenciák értékelése mely dokumentumok alapján történhet; a másik egy-egy dokumentumtípus lehetőségeit mutatja be úgy, hogy az adott dokumentum mely kompetenciák értékelésénél használható.

---

¹ A portfólió dokumentumaira, az indikátorokra és az értékelés eszközeire vonatkozó rész a Kotschy Beáta szerkesztette *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei* c. módszertani kiadvány (Eger, 2011, Eszterházy Károly Főiskola) alapján készült.

A kiadvány a TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0002 Pedagógusképzést segítő és szolgáltató hálózatok kialakítása projekt 13. sz. „*Módszertani sztenderdek a pedagógusjelöltek pályaalakmasságára és a képzés eredményességére irányuló kutatáshoz*” c. alprojektjében készült.

www.epednet.ektf.hu/eredmenyek/a_pedagogussa_valas_es_a_szakmai_fejlodes_sztenderdjei.pdf

1. táblázat. Az egyes kompetenciák értékelésénél felhasználható dokumentumok

Kompetencia	A kompetencia bizonyítására alkalmazható dokumentumtípusok
1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése	<ul style="list-style-type: none"> • A pedagógus hivatásáról vallott nézeteinek, szakmai fejlődésének bemutatása rövid esszé formájában. • Egy-egy tanuló megismerésének, fejlesztésének, eredményeinek dokumentumai. • Fejlesztési terv egyéni bánásmódot igénylő tanuló számára.
2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése Esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre	<ul style="list-style-type: none"> • Iskolán kívüli programokról videofelvételek, s ezek reflektív elemzése a közösségiség, együttműködés, tolerancia szempontjából. • Beszámoló önkéntes közösségi tevékenységről (tanulókkal vagy nélkülük végzett tevékenység is lehet). • A tanulók egymás iránti elfogadásának, közösségi magatartásának mérése (kérdőív, megfigyelés, szociometria, interjúk stb. segítségével), és a kapcsolódó reflexió. • A közösségfejlesztéshez kapcsolódó hosszú távú terv, és ennek megvalósításáról beszámoló. • Átélt konfliktusok esetelemzése. • A tanulók reflexiói a közösségi tevékenységekről, az osztályközösségről. • Közösségi dokumentumok: pl. osztályszabályzat (születésének bemutatása), kirándulásterv, közösségi program terve, közösségi programról (fényképes, filmes) beszámoló, a tanterem berendezéséről fényképek (hogyan készült: a közösségi folyamat bemutatása). • Közösségfejlesztő szabadidős terv. • Osztályfőnöki tematikus terv. • Óratervekben az együttműködés szempontja: reflektív beszámoló több óraterv összehasonlításával, melyek különböző időszakban készültek. • A szülőkkel, családdal való együttműködés tervezése, megvalósításáról reflexió. • Egyéni nevelési terve. • Az emberi jogi neveléshez kapcsolódó programtervek, tanulói produktumok: projektek, fogalmazások, reflexiók stb.
3. Szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás	<ul style="list-style-type: none"> • A tanár által készített tanmenetek. • Óratervek, óravázlatok, amelyek tartalmazzák a tanórán felhasznált segédanyagokat (PowerPoint-bemutatók, feladatlapok, gyakorlatok leírásai, egyéni fejlesztési terv, haladási napló, esetleges filmrészlet stb.). • Videofelvételek (amennyiben lehetőség kínálkozik megfelelő

Kompetencia	A kompetencia bizonyítására alkalmazható dokumentumtípusok
	<p>minőségű felvétel készítésére).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A pedagógus által használt, készített mérőeszközök és az ezekhez kapcsolódó javítási-értékelési leírás. • A szakmai fejlődést alátámasztó dokumentumok pl. az önképzés módja, a továbbképzés elvégzésének igazolása, feldolgozott anyagokról jegyzetek. <p>Óramegfigyelési jegyzőkönyvek.</p>
4. A pedagógiai folyamat tervezése	<ul style="list-style-type: none"> • Különböző tervtípusok, óratervek, tematikus tervek, tanórán kívüli foglalkozások tervezeteinek elemzése, értékelése. • Pedagógiai munka megfigyelése és értékelése a felkészülés, tervezés szempontjából. <p>Meglátogatott tanórák és foglalkozások tapasztalatai, ezekre való reflektálás.</p>
5. A tanulás támogatása	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus tervek, óratervek és a tanórán, iskolán kívüli tervek elemzése, értékelése. • A tanulással, tanítással kapcsolatos reflexiók a portfólió dokumentumaihoz (pl.: óratervek, tematikus tervek, tanulói produktumok, tanórák, videofelvételek elemzése kapcsán). • Saját módszergyűjtemény és a módszerek értelmezése, használatuk indoklása, elemzése. • Saját fejlesztésű IKT-eszközök: a taneszközök bemutatása, több szempontú elemzése. • Tanórákról készült videofelvételek elemzése. • Esetelemzés a tanulás, tanulástámogatás témakörében. • A tanulástámogatás kapcsán megvalósuló együttműködések dokumentumai. <p>A kollégák, mentor, diákok, szülők visszajelzéseinek elemzése.</p>
6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése	<ul style="list-style-type: none"> • Egy tanulócsoporthoz használt értékelési rendszer leírása megfelelő indoklásokkal és reflexiókkal. • Tanulói munkák (pl. egy témazáró vagy egy projekt munka vagy egy esszé eredményeinek elemzése, reflexiók, visszacsatolás a tanításra). • Tanulói önértékelések. • Az értékelés eredményeire épülő csoportos és egyéni fejlesztési tervek. • Tanulói egyéni értékelési lapok, egyéni értékelési megbeszélésekről feljegyzések. • Óratervek, tématervek, amelyek a tanulók ön- és társértékelésének tervezését bizonyítják. • Új, alternatív értékelési eszköz kipróbálása, elemzése,

Kompetencia	A kompetencia bizonyítására alkalmazható dokumentumtípusok
	<p>alkalmazásnak eredményei, reflexiók.</p> <p>A pedagógus által alkotott értékelési eszközök és elemzésük, kipróbálásuk eredményei és elemzésük.</p>
<p>7. Kommunikáció és szakmai együttműködés</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Óralátogatási jegyzőkönyvek, óratervek és elemzésük. • A szülőkkel való kapcsolattartás saját gyakorlatának kialakításáról szóló elképzelések írásos dokumentumai elemzéssel. • Saját gyakorlathoz kötött esetelemzések, konfliktuselemzések. • Diákviisszajelzések. <p>A pedagógus diákokhoz kötődő tevékenységeit mutató eseménynaptár; diákrendezvényeken készült képek és reflexiók; tanulói interjúk; szóbeli/írásbeli kifejtés a témában adekvát szakmai tervekről.</p>
<p>8. Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Óralátogatási jegyzőkönyvek, óratervek és elemzésük. • Jegyzőkönyvek szakmai megbeszélésekről, esetelemzésekről és elemzés saját szakmai álláspontjáról s annak képviselőtéről, és/vagy vállalt szakmai feladatvégzésről készült jegyzőkönyvek és elemzés. • Videofelvétel támogatott felidézéssel és elemzés. • Továbbképzéseken való részvétel igazolása, a tanultak felhasználásáról készített beszámoló. • Az önképzés eredményeinek bemutatása. • Szakmai fejlesztő tevékenység dokumentumai (programfejlesztés, taneszközök készítése stb.). • Szakmai publikációk, előadások anyagai. <p>Kutatási beszámolók (disszertáció).</p>

2. táblázat. Az egyes dokumentumfajták felhasználása a különböző kompetenciák értékelésénél

A javasolt dokumentumtípusok	Mely kompetenciák értékelésénél használható még?
Pedagógiai nézetek, szakmai fejlődés bemutatása esszé.	1, 2, 8
Fejlesztési terv egyéni bánásmódot igénylő tanuló számára, reflexiók.	1, 2, 4, 5
A szülőkkal, családdal való együttműködés tervezése, megvalósításának dokumentumai, reflexiók.	2, 5, 7, 8
Közösségi programok, diákrendezvények terve, szervezésének és megvalósításának dokumentumai (képek is), reflexiók.	2, 4, 8
Projekt munkák, csoportmunkák és ezek közösségfejlesztő oldaláról tanulói visszajelzések, tanári reflexiók.	2, 4, 6
Óramegfigyelési jegyzőkönyvek, Óra/órák videofelvétele, abban az esetben, ha lehetőség van megfelelő minőségű felvétel készítésére.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Óramegbeszélés jegyzőkönyvei, tanári reflexiók.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tematikus terv, adott esetben mindkét tanított tárgyból.	2, 4, 3, 5, 6
A tematikus terv(ek)hez kapcsolódó óratervek a tanórán felhasznált segédanyagokkal együtt (PowerPoint-bemutató, feladatlapok, gyakorlatok leírásai, egyéni fejlesztési tervek stb.), reflexiók.	2, 3, 4, 5, 6
Tanórán kívüli foglalkozás terve a kapcsolódó dokumentumokkal.	2, 4, 5, esetleg 3, 8,
Egy-egy tanuló megismerésének, fejlesztésének, eredményeinek dokumentumai, reflexiók.	1, 2, 5, 7
Tanulói munkák pl. egy témazáró vagy egy projekt munka, vagy egy esszé eredményeinek elemzése, reflexiók, visszacsatolás a tanításra.	2, 3, 4, 5, 6
Saját gyakorlathoz kötött esetelemzések, konfliktuselemzések, reflexiók.	1, 2, 5, 7, 8
Jegyzőkönyvek szakmai megbeszélésekről, saját szakmai álláspontjáról és annak képviseléséről.	7, 8
Vállalt szakmai feladatvégzésről készült jegyzőkönyvek és elemzés, reflexiók.	7, 8
Szakmai rendezvényeken való részvétel, pályázatban	3, 7, 8

A javasolt dokumentumtípusok	Mely kompetenciák értékelésénél használható még?
való részvétel stb. dokumentumai.	
Szakmai tervek.	Bármely kompetenciára vonatkozhat
Esetleges szakmai publikációk, írások, kutatásban való részvétel, innováció; jó gyakorlat elemzése, reflektív leírása.	Bármely kompetenciára vonatkozhat

Indikátorok az egyes kompetenciák értékeléséhez

Ahhoz, hogy lehetőség szerint objektíven lehessen értékelni a pedagógus munkájának színvonalát (kompetenciáinak fejlettségét), pontosan meg kell fogalmazni azokat az elvárásokat, amelyeket az adott életpályaszakaszban teljesítenie kell a pedagógusnak. Ezekhez a „követelményekhez” kell viszonyítani az egyes pedagógusok által elért szakmai szintet a minősítés során. Az egyes követelmények konkrét indikátorokban történő megfogalmazása nagymértékben segítheti az értékelő munkáját.

Az alábbiakban a tanári KKK-ban meghatározott 8 kompetencia lehetséges indikátorai kerülnek bemutatásra (Kotschy szerk. 2011):

1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése

- A pedagógus koherens, elméletileg megalapozott pedagógiai nézetrendszert alakított ki, amely gyakorlatát orientálja.
- A pedagógus képes a tanulók fejlődését befolyásoló tényezők hatásának felismerésére és felhasználására pedagógiai munkájában.
- A pedagógus törekszik a differenciált oktatás és nevelés megvalósítására a tanulók szocio-kulturális háttérének figyelembevételével; képes az általános pedagógiai célrendszer és az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztési célok összefüggésének meglátására.
- A pedagógus képes a nevelés és oktatás egységének biztosítására az oktatási folyamatban.

2. Tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése

- A pedagógus nevelő-oktató munkája során figyelembe veszi a tanulók sajátosságait, speciális szükségleteit, és mindenki számára biztonságos, elfogadó környezetet teremt.
- Tudatos érték közvetítő tevékenység jellemzi, különösen a közösségi értékekre vonatkozóan (együttműködés, altruizmus, nyitottság, társadalmi érzékenység, más kultúrák elfogadása stb.).
- Segíti a tanulókat, hogy leépítsék előítéleteiket, és tegyenek a kirekesztés ellen.
- Ismeri a tanulók kulturális világát, és felhasználja azt pedagógiai munkája során.
- Példát mutat a társadalmi elkötelezettség tekintetében.
- Bevonja a tanulókat az iskolai folyamatokba - életkoruknak és a lehetőségeknek megfelelően.

3. Szaktudományi, tantervi, szakmódszertani tudás

- A pedagógus munkájának szaktárgyhoz kapcsolható elméleti ismeretei és gyakorlati tudása egyensúlyban vannak.

- Munkáját a szaktárgyi ismeretek várható tanítási helyzetnek megfelelő pontos tervezése, és az adott tanórai feltételekhez alkalmazkodó, rugalmas megvalósítása jellemzi.
- Képes a tanórai anyag strukturált, jól követhető, érthető elrendezésére, bemutatására és elhelyezésére a tantárgy, illetve más tantárgyak kapcsolódó ismeretrendszerében.
- Jó kifejezőképesség, pontos és következetes fogalomhasználat, élvezetes előadásmód jellemzi.
- Tanítását a szaktárgynak és a tanítási helyzetnek megfelelő, változatos oktatási módszerek, taneszközök, tanítási stratégiák alkalmazása jellemzi.
- A tervezésben és a választott módszerekben egyaránt épít a tanulók iskolán kívüli, előzetes tudására.
- A tanórai munkát a differenciálás, a tanulók egyéni szükségleteinek, jellemzőinek figyelembevétele jellemzi.
- A tananyagot sokoldalúan, gyakorlati szempontokra is kitérően, nagy motiváló erővel mutatja be.
- Képes az órán felmerülő problémahelyzetek szakmai és pedagógiai szempontból megfelelő megoldására.
- Törekszik az elméleti, tárgyi ismeretek és ezek gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek érzékeltetésére.
- A tanári értékelés reális fejlesztési célú és változatos eszközökre épít.
- Szaktárgyi (szakmai, módszertani) fejlődés iránti igény, aktivitás, együttműködési készség jellemzi.

4. *A pedagógiai tervezés*

- A tanár terveit (óratervek, tematikus tervek, iskolán kívüli foglalkozások terveit stb.), felkészülése bizonyítja, hogy komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét (célok, tartalom, tanulók előzetes tudása, motiváltsága, oktatási környezet lehetőségei, korlátai stb.).
- Terveiben s azok megvalósításában rugalmasan alkalmazkodik a nem tervezett szituációkhoz; nyitott a tanulók ötleteire, kezdeményezéseire.
- Tervezetei és azok megvalósítása megalapozzák a motiválás, aktivizálás, differenciálás alapelveinek tudatos alkalmazását.
- A fejlesztő, attitűdformáló célok hangsúlyosak a tervezetekben; kompetenciaalapú fejlesztésre való törekvés jellemzi.
- Kiemelten figyel az egyéni tanulói sajátosságokra, a személyre szabott fejlesztés szempontjaira.
- Képes önállóan reflektálni tervezési munkájára, fontosnak tartja a tervek utólagos felülvizsgálását, elemzését.
- A hatékony tervezés érdekében folyamatosan együttműködik a mentortanárral, tanárkollégákkal és a tanulókkal.
- Tervezőmunkáját tágabb, intézményi, társadalmi kontextusban is képes értelmezni, nyitott a tanulói, szülői, társadalmi igényeket megfogalmazó fenntartói elvárások figyelembe vételére is.

5. *A tanulás támogatása*

- Tanítja a különböző tanulási és problémamegoldó stratégiákat, és segíti a tanulókat abban, hogy saját, hatékony tanulási stratégiáikat, módszereiket megtalálják, kialakítsák.
- A tanulókat bevonja tanulási folyamatuk tervezésébe, irányításába, értékelésébe.
- Rendszeresen ad személyre szabott feladatokat is a tanórákon.
- Felismeri a tanulók tanulási problémáit a tanórákon, szükség esetén megfelelő szakmai segítséget talál.
- A hagyományos és e-tanulási környezetek összekapcsolásával meg tudja teremteni a hatékony, motiváló tanulási feltételeket.
- A tanulókat rendszeresen bevonja a tanulás és együttműködés szabályainak, a tanulási környezet egyértelmű kereteinek a kialakításába.
- Lehetőség szerint a tanulást életszerű helyzetekben, a diákok hétköznapi tapasztalataira építve szervezi meg, s nyitott a tanulók, szülők iskolán kívüli tanulási világára.
- A tanulásszervezés során épít a tanulók előzetes tudására, tapasztalataira, motivációjára, a tanulói énkép sajátosságaira, aktuális állapotára.
- Tudatosan és differenciáltan alkalmazza az együttműködő tanulás, az önálló tapasztalatszerzés, a gondolkodást, problémamegoldást fejlesztő tevékenységek különböző formáit.
- Arra törekszik, hogy minden tanuló számára eredményes tanulási folyamatot biztosítson.

6. *A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése*

- A pedagógus jól ismeri a szaktárgy tantervi követelményeit, és képes saját követelményeit ezek fényében és a tanítási kontextus ismeretében pontosan körülhatárolni.
- Megfelelően, változatosan, nagy biztonsággal választja meg és használja az értékelési eljárások különböző formáit.
- Szükség esetén megalkotja a céljainak legmegfelelőbb értékelési eszközöket, és az általa használt más értékelési eszközök érvényességét és megbízhatóságát meg tudja ítélni.
- Értékelési gyakorlatában nyitott az új, alternatív eszközök kipróbálására, az eredmények kritikus elemzésére.
- Az értékelési folyamatból származó információkat munkájában az egyéni és csoportos fejlesztés alapjául használja.
- Törekszik arra, hogy értékelésével a diákok személyiségfejlődését is támogassa - ne pusztán tantárgyi előrehaladásukat.
- A tanulási eredményeket differenciáltan képes elemezni és értékelni az érintett tanulókkal. Lehetőséget biztosít a diákoknak az önértékelésre.
- Pedagógiai munkájában olyan munkaformák és módszerek alkalmazására törekszik, amelyek elősegítik a tanulók önértékelési képességének kialakulását.
- Önállóan képes a tanulói munkák értékeléséből kapott adatokat elemezni, a saját munkájára ezek fényében reflektálni, gyakorlatát módosítani.

7. *Kommunikáció és szakmai együttműködés*

- A pedagógus tudatosan alakított, szakmailag átgondolt, partneri kapcsolatot folytat a diákok szüleivel.
- A diákok fejlődése érdekében önállóan, tudatosan és kezdeményezően együttműködik kollégákkal, szakmai partnerekkel, szervezetekkel.
- Iskolai tevékenységei során felmerülő feladatait, problémáit önállóan, a szervezet működési rendszerének megfelelő módon kezeli, intézi.
- Rendszeresen bekapcsolódik az iskolai munkához, az osztálytermi tevékenységhez kötődő szakmai megbeszélésekbe, vitákba.
- Az iskolai, osztálytermi konfliktusok megelőzésére törekszik megbeszélések szervezésével, közös szabályok megfogalmazásával, következetes és kiszámítható értékeléssel.
- Órai munkájának és kommunikációjának tudatos tervezésével támogatja a diákok szóbeli és írásbeli kommunikációjának fejlődését és az egymás közti kommunikációt.

8. *Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért*

- Ismeri és elfogadja az iskolában rá váró feladatokat, azokat eredményesen oldja meg.
- A szakmai visszajelzéseket elfogadja, hatásukra képes gyakorlatán változtatni, szakmailag fejlődni.
- Rendszeresen tájékozódik szaktárgyára, pedagógiai munkájára vonatkozó fejlesztési eredményekről, pályázati lehetőségekről.
- Felismeri saját munkájában a kutatást, fejlesztést igénylő problémákat, azokat megfogalmazza és keresi megoldásukat.
- Saját tevékenységi területén kisebb kutatást végez önállóan, közreműködik iskolai vagy iskolán kívüli innovációban, kutatásban, fejlesztésben, az eredmények kísérleti kipróbálásában.

A pedagógus egyéni reflexióinak (elemzésének, értékelésének) értékelési szempontjai, az értékelés indikátorai

- A pedagógus problémaérzékenysége fejlett.
- A problémák megfogalmazása pontos, szakszerű.
- A pedagógus reflexiói a folyamatok lényeges elemeire vonatkoznak.
- Elemző, értékelő megfigyeléseket és megjegyzéseket tartalmaz.
- A körülmények sajátosságait figyelembe vevő elemzés, értékelés jellemzi.
- Elemzése elvekre, elméletekre támaszkodik, túlmutat a személyes tapasztalatokon, tradíciókra való hivatkozáson.
- A magyarázatoknál figyelembe veszi az etikai, szakmapolitikai szempontokat.
- A külső értékelésre nyitott, a véleményeket saját tapasztalataival ütközteti, szakmai fejlődése szempontjából végiggondolja.
- Megfogalmazza a fejlődést segítő további feladatokat.
- Tudatosság, önkritikusság, a fejlődés iránti elkötelezettség jellemzi.
- Nyelvezete szakszerű.

Minták az értékelés eszközeire

A követelmények és a megfelelő indikátorok meghatározása után az értékelési eszközök kidolgozása alapvetően technikai jellegű. Az alábbiakban bemutatott értékelőlapok a minősítési folyamatban teljességükben használhatók, jól mutatják a pedagógusmunka és követelmények komplex rendszerét. Ugyanakkor használhatók fejlesztő-támogató céllal is, kiemelve belőlük az egyes célkompetenciákra vonatkozó elemeket. Információt nyújtanak a pedagógus felkészültségének és gyakorlati munkájának erősségeire, de hiányosságaira is. Diagnosztizáló funkciójuk alapján kijelölhetik a szükséges önképzés, továbbképzés irányait is, s végül ismételt alkalmazásuk lehetővé teszi a fejlődés/fejlesztés eredményességének igazolását is. A mintaként bemutatott értékelőlapok 3 nézőpontból vizsgálják a pedagógus munkáját, magának a pedagógusnak, a külső értékelőnek és a tanulóknak a nézőpontjából. Ily módon nemcsak az egyes értékelőlapok, hanem a három összevetése alapján is következtetések vonhatók le a minősítést meghatározó reális kép kialakításához.

Szemponisorok a sztenderdek értékeléséhez a 2. szinten

A mentor/külső megfigyelő értékelőlapjának értékelési skálája:

1	Az adott terület.../Az adott tevékenység...	Nem jellemző
2		Esetleges, általában nem jellemző
3		Többnyire jellemző
4		Jellemző, tudatosan átgondolt

Értékelőlap a mentor/külső megfigyelő számára

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
1. kompetencia: A tanuló személyiségének fejlesztése	
A nevelés-oktatás szempontjai egyaránt érvényesülnek pedagógiai munkájában.	
A tanulók fejleszthetőségébe vetett bizalom és elkötelezettség jellemzi.	
Feltárja az egyes tanulók tanulási nehézségei mögött meghúzódó okokat, és ezeket figyelembe véve igyekszik a fejlesztésüket biztosítani.	
Az egyéni körülmények megismerésével és figyelembevételével oldja meg a nevelési problémákat, konfliktusokat.	
2. kompetencia: A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése	
Az órák során a tanár figyelembe veszi a tanulók különbözőségeit, háttérét, kulturális és társadalmi sajátosságait.	
Demokratikus és biztonságos légkört teremt minden tanuló számára.	
Segíti a tanulókat, hogy fejlődjenek a közösségi értékekben, az egymás iránti tiszteletben és egymás értékeink megosztásában, valamint a különböző kultúrák értékeinek tiszteletében.	
Képes hatékonyan cselekedni a kirekesztés és a társak zaklatása, egymással szemben megnyilvánuló agressziója ellen.	
Lehetőségeihez képest segít a tanulók iskolai és iskolán kívüli problémáinak megoldásában.	
Különös figyelmet fordít a hátrányban lévő, kevesebb eséllyel rendelkező és leszakadó, illetve kisebbségi tanulóakra.	
3. kompetencia: A szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás	
Szaktárgyi tudása és pedagógiai tartalmi tudása (a tárgy tanítási szempontú ismerete) egyaránt alapos.	
A téma-és óratervekben kitűzött célok reálisak, megfelelő kihívást jelentenek a tanulók számára.	
Az óratervek hatékonyan szolgálják a kitűzött célok elérését.	
Az óra lépései logikusan követik egymást, a tanulók számára az átkötések világosak.	
Az órai munka során megvilágítja az anyag tantárgyközi kapcsolódásait is.	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Az órai munkában tudatosan törekszik a kulcskompetenciák fejlesztésére.	
Órai munkájában megvilágítja az adott tananyag gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit is.	
Órai munkájában törekszik a tanulók differenciált fejlesztésére.	
A tantárgy tanítására széleskörű módszertani kultúrával rendelkezik - beleértve az IKT-eszközöket is.	
A tárgy tanítására rendelkezésre álló módszereket és eszközöket változatosan, a kitűzött céloknak megfelelően és hatékonyan (nem öncélúan) alkalmazza.	
Órai kommunikációját a pontos, következetes fogalomhasználat jellemzi.	
Magyarázatai szabatosak és jól követhetőek. A tárgy fő fogalmait és kapcsolódási pontjait megfelelően és sokoldalúan ismerteti.	
Kérdései világosak és lényegre törőek, segítik a tanulók előrehaladását.	
A gyakoronok órai munkáját a tanulók motiválására és nevelésére fordítja, személyiségformálására adódó pedagógiai lehetőségeket.	
Az órai munka során állandó a visszacsatolás, szükség esetén a korrekció.	
Az órai munka során megbeszéli, értékeli a tanulók munkáját, ezzel is megszilárdítva a tárgy kialakuló fogalomkészletét és elősegítve a tanulói készségek megfelelő fejlődését.	
4. kompetencia: A pedagógiai folyamat tervezése	
Terveiben megvalósul a NAT, az iskola pedagógiai programja (helyi tanterve), a gyakoronok tanmenetei, tematikus tervei és óratervei/vázlatai között a szerves egymásra épülés.	
Tervezése során komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét (célok, tartalom, tanulók életkora előzetes tudása, motiváltsága, oktatási környezet lehetőségei, korlátai stb.).	
Lehetőség szerint a tanulást életszerű helyzetekben, a diákok hétköznapi tapasztalataira építve szervezi meg, s nyitott a tanulók, szülők iskolán kívüli tanulási világára.	
Terveiben tudatosan alkalmazza a motiválás, aktivizálás, differenciálás alapelveit.	
A fejlesztő, attitűdformáló célok hangsúlyosak a tervezeteiben;	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
kompetenciaalapú fejlesztésre való törekvés jellemzi.	
A tervezésben a tanulás és a megfelelő tanulási környezet biztosítása áll a középpontban.	
Terveiben kiemelt figyelmet biztosít az egyéni tanulói sajátosságoknak, a személyre szabott fejlesztés szempontjainak.	
Tervezési tevékenységének minősége, tudatossága kellő feltételt biztosít az eredményes pedagógiai munkához.	
A tervek rugalmasságot mutatnak: tartalmazzák az előre látható nehézségeket, és a megoldásukra kidolgozott lehetséges válaszokat, illetve az esetleges tanulói kezdeményezésekre is adnak teret és időt.	
A hatékony tervezés érdekében folyamatosan együttműködik a mentortanárral, tanárkollégákkal és a tanulókkal.	
Tervezőmunkája során nyitott a tanulói, szülői, s lehetőség szerint a társadalmi igényeket is megfogalmazó fenntartói elvárások figyelembevételére.	
5. kompetencia: A tanulás támogatása	
Megbeszéli, tudatosítja a tanulóknál a tanulással kapcsolatos nézeteiket; fejleszti tanulási stratégiáikat, módszereiket.	
Tudatosítja a tanulóknál a használt tanulási stratégiákat, a tanulás lépéseit, különösen az együttműködő tanulás, az önálló tapasztalatszerzés, a gondolkodás és a problémamegoldás sajátosságait, lépéseit.	
Munkájában épít az egyes tanulók tanulási stílusára, szokásaira, módszereire.	
A diákokat bevonja a tanulási folyamat irányításába, tervezésébe, értékelésébe; a tanulás céljának, tartalmának kialakításába; a témák, feladatok megválasztásába; az értékelés kritériumainak kidolgozásba, és magába az értékelésbe.	
Támogatja a tanulókat az önálló tanulásban, önfejlődésben: segít egyéni tanulási célokat kitűzni, a tanulás folyamatát megtervezni; egyéni feladatokat ad az órán és az órán kívül is; a tanulók aktív, interaktív tanulására lehetőséget adó IKT-eszközöket is alkalmazza.	
A tanulás szervezése során épít a tanulók előzetes tudására, tapasztalataira, motivációjára, a tanulói énkép sajátosságaira, aktuális állapotára.	
A tanulók ismeretére építve differenciál aszerint, hogy mennyi	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
önállóságot kapnak a diákok a feladatok, tevékenységek végzése során.	
Az órai munka szervezése során tudatosan, differenciáltan és változatosan alkalmazza a különböző munkaszervezési és tevékenységi formákat.	
6. kompetencia: A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése	
Követelményei figyelembe veszik a tantervi követelményeket.	
Követelményei az adott csoportban reálisak.	
A gyakornok által alkalmazott értékelési módszerek és eljárások érvényes és megbízható értékelést tesznek lehetővé.	
Értékelési rendszere a tanulók fejlődését támogató, változatos mérési-értékelési kultúrát tükröz.	
A gyakornok által használt értékelési rendszer átlátható, a kiválasztott eszközök, alkalmazási eljárások és kritériumok világosak, egyértelműek.	
Az értékelési rendszer lehetőséget ad a tanulói teljesítmények differenciált értékelésére.	
Arra törekszik, hogy a tanulói teljesítményértékelést a tanuló személyiségfejlődésének támogatására használja.	
Lehetőséget ad arra is, hogy a tanulók saját, illetve társaik munkáját értékeljék, és így segíti reális önértékelésük kialakulását.	
Képes arra, hogy az értékelés adatait a tanulók egyéni és csoportos fejlődésének támogatására használja.	
Képes arra, hogy az értékelési adatok fényében saját munkájára önállóan, érdemben reflektáljon, és a megfelelő következtetéseket levonja.	
7. kompetencia: Kommunikáció és szakmai együttműködés	
A gyakornok kölcsönösségen alapuló viszonyt épít ki a szülőkkal.	
A gyakornok folyamatosan kapcsolatot tart a szülőkkal.	
A gyakornok több fórumon is lehetőséget nyújt a szülők számára a kapcsolatfelvételre, ha szükséges, alternatív módot is felkínál nekik.	
A szülőket differenciáltan kezeli és szempontjaik megértésére törekszik.	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
A szülőkkal folytatott kommunikációban az iskolát és annak közösen vállalt értékeit képviseli.	
A gyakornok a nevelőtestületi értekezleteken aktív, a szakmai vitákban konstruktívan vesz részt; szakmai kérdéseit, véleményét, esetleges egyet nem értését megfelelő fórumokon közvetíti.	
A nevelőtestületben önállóan vagy csoportmunkában feladatot, szerepet vállal.	
A gyakornok aktív szerepet és felelősséget vállal munkaközössége munkájában.	
A tanárok és nem tanárok (más szakemberek, az iskola személyzete stb.) közötti információcsere hatékony módszereit alkalmazza.	
Az iskola közösségében érdeklődést mutat az egyéni, illetve a közösségi sikerek és kudarcok iránt.	
Ismeri az iskola alapidokumentumait (pl: a pedagógiai programot, a házirendet, a minőségellenőrzési rendszert), és azokkal összhangban cselekszik.	
Képes a munkája során felmerülő feladatokat önállóan elvégezni, probléma felmerülése esetén szakmai segítséget kérni és elfogadni.	
Tudatosan törekszik az iskolai, osztálytermi konfliktusok megelőzésére megbeszélések szervezésével, közös szabályok megfogalmazásával, következetes és kiszámítható értékeléssel.	
Az órai munka során képes bizalmi légkört teremteni, a kölcsönös tisztelet és elfogadás hangnemt biztosítani.	
A konfliktusok kezelésénél az érintetteket bevonó, több alternatívát kínáló megoldás jellemzi.	
Órai munkájának és kommunikációjának tudatos tervezésével támogatja a diákok szóbeli és írásbeli kommunikációjának fejlődését és egymás közti kommunikációját.	
8. kompetencia: Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért	
Meglátja saját és mások, az iskola munkájában változtatásra szoruló elemeket.	
Tanári tevékenységét folyamatosan felülvizsgálja, önállóan elemzi, értékeli.	
Nytott a visszajelzésekre, és képes azokat felhasználni fejlődése érdekében.	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Képes kutatási /fejlesztési feladatként megfogalmazni a felmerülő problémákat, és megalkotni megoldásukra a megfelelő tervet.	
Lépést tart a szakma fejlődésével, felkutatja a fejlesztési eredményeket, részt vesz szakmai konferenciákon, továbbképzéseken.	
A szakmai újításokat alkalmazza tanári gyakorlatában.	
Egyéni vagy csoportos, iskolai pályázatokon részt vesz, maga is kezdeményez pályázaton való részvételt.	
Az iskolán belül és kívül is rendelkezik működő szakmai kapcsolatokkal; maga is kezdeményezi szakmai kapcsolatok kialakítását mind egyéni, mind munkaközösségi szinten.	
Lelki egészségét, pedagógiai optimizmusát megőrzi.	

Az önértékelő lap értékelési skálája:

1	Az adott terület.../Az adott tevékenység...	Nem jellemző
2		Esetleges, általában nem jellemző
3		Többnyire jellemző
4		Jellemző, tudatosan átgondolt

Önértékelő lap:

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
1. kompetencia: A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése	
Egységes folyamatként értelmezem a nevelést és az oktatást.	
Tudatosan felhasználom az oktatás nevelő hatását.	
Töreksem tanulóim minél alaposabb megismerésére.	
Empatikus vagyok tanítványaimmal.	
Tudatosan gazdagítom és fejlesztem az egyéni fejlesztésre, egyéni bánásmód megvalósítására irányuló ismereteimet, képességeimet.	
2. kompetencia: A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése	
Igyekszem minden tanuló sajátosságait (családi, kulturális, társadalmi, esetleg kisebbségi háttérét) figyelembe venni nevelő-oktató munkám során.	
Együttműködöm a tanulók szüleivel.	
Ismerem a tanulók szubkultúráit, és igyekszem olyan légkört teremteni, amelyben megoszthatják egymással saját értékeiket, kialakíthatják saját identitásukat.	
Észreveszem a különféle iskolai konfliktusokat, és igyekszem hatékonyan megoldani azokat.	
Különös figyelmet fordítok a kirekesztett, leszakadó, hátrányos helyzetű tanulókra.	
Mindenki számára biztonságos környezetet igyekszem teremteni, megteszek mindent az agresszió és kirekesztés ellen.	
Képes vagyok a tanulók közösségének építésére, fejlesztésére órai és tanórán kívüli módszerekkel.	
Tudatosan beépítem nevelési-oktatói gyakorlatomba az	

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
értékközvetítést.	
Igyekszem példát mutatni a társadalmi elkötelezettség és környezettudatosság terén.	
Különös figyelmet fordítok a sztereotípiák és előítéletek leépítésére, ebben segítem tanulóimat hatékony módszerekkel.	
Igyekszem demokratikus légkört teremteni, a tanulókat – a lehetőségeknek és életkoruknak megfelelően - bevonni az iskolai folyamatokba - így közvetítve a demokratikus értékeket.	
3. kompetencia: A szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás	
Törekszem szaktárgyi tudásom karbantartására, állandó fejlesztésére.	
Téma- és óraterveim egymásra épülnek, és összhangban vannak a tantervekkel (NAT, helyi tanterv).	
Óraterveimben az óra egyes lépései logikusan egymásra épülnek. Gondoskodtam a megfelelő átkötésekről.	
Óráim céljai reálisak, a tanulók számára megfelelő kihívást biztosítanak.	
Az óratervek hatékonyan szolgálják a kitűzött célok elérését.	
Óraterveimben megfelelő hangsúlyt kap az anyag más tárgyakhoz való kapcsolódási pontjainak megjelenítése.	
Óraterveimben megfelelő hangsúlyt kap a kulcskompetenciák fejlesztése.	
Órai munkám során törekszem a tanulók differenciált fejlesztésére.	
Órai munkámban megvilágítom az adott tananyag gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit.	
Óráimon használom a tárgy tanítására rendelkezésre álló módszerek és eszközök széles skáláját, beleértve az IKT-eszközöket is.	
A tárgy tanításához rendelkezésre álló módszereket és eszközöket a kitűzött célok megvalósítására és hatékonyan (nem öncélúan) használom.	
Óráimon a szaktárgy tanítása során képes vagyok a pontos, következetes fogalomhasználatra.	
Magyarázataim szabatosak és jól követhetők. A tárgy fő fogalmait és kapcsolódási pontjait megfelelően és sokoldalúan	

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
ismertetem.	
Kérdéseim világosak és lényegre törőek, segítik a tanulók előrehaladását.	
Az órai munka során gondoskodom a megfelelő visszacsatolásról, szükség esetén a korrekcióról.	
A tárgy tanítása során kihasználom a tanulók motiválására és nevelésére kínálkozó alkalmakat.	
Az órai munka során megbeszéljük, értékeljük a tanulók munkáját, ezzel is megszilárdítva a tárgy kialakuló fogalomkészletét és elősegítve a tanulói készségek megfelelő fejlődését.	
4. kompetencia: A pedagógiai folyamat tervezése	
A tervezés során figyelembe veszem a tanulókra vonatkozó ismereteimet.	
Felkészülésem kiindulópontja a konkrét célok tudatosítása.	
A fejlesztő, attitűdformáló célok megfelelő hangsúlyt kapnak a tervezés folyamán.	
Végiggondolom a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét, és azok egymásra hatását.	
Figyelembe veszem a reális feltételeket, körülményeket.	
Figyelembe veszem a motiválás, aktivizálás, differenciálás hármass követelményét.	
Kellő hangsúllyal tervezem meg a tanulás/a tanulói munka folyamatait.	
Kiemelten figyelek az egyéni tanulói sajátosságokra, a személyre szabott fejlesztés szempontjaira.	
Terveimet rendszeresen felülvizsgálom, elemzem, értékelem.	
A hatékony tervezés érdekében együttműködöm a mentortanárral, tanárkollégákkal és a tanulókkal.	
5. kompetencia: A tanulás támogatása	
Töreksem a tanulók tanulási stílusainak, szokásainak, módszereinek megismerésére.	
Felhasználom a tanulók tanulásáról szerzett tudásomat az órai munka szervezésében.	
Tudatosítom a tanulóknak a tanulók tanulásával kapcsolatos	

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
nézeteit.	
Az egyes tanulók tanulási módjára visszajelzést adok; személyre szóló tanácsokat, tanulásuk fejlesztésére vonatkozó ötleteket kapnak tőlem.	
Feltárom a tanulással kapcsolatos problémákat a tanórán, és segítem megoldásukat.	
Megbeszéljük, értékeljük közösen az osztályban, hogy ki, hogyan dolgozott, hogyan oldotta meg a feladatokat.	
Támogatom a tanórákon a tanulói önértékelés kialakulását.	
Tudatosítom az órán használt tanulási stratégiákat, a tanulás lépéseit a diákokban; különösen az együttműködő tanulás, az önálló tapasztalatszerzés, a gondolkodás, problémamegoldás sajátosságait, lépéseit.	
A diákok beeshetnek a tanulás céljának, tartalmának kialakításába, és lehetőséget kapnak a témák, feladatok megválasztására.	
Segítem tanulóimat egyéni tanulási céljaik kitűzésében.	
Támogatom a diákokat a céljaik eléréséhez vezető út megtervezésében.	
Segítem őket a tanulás eredményességének értékelésében.	
Személyre szóló tanórai és tanórán kívüli feladatokat kapnak.	
Differenciálok aszerint, hogy milyen önállóságot kapnak a diákok a feladatok, tevékenységek elvégzése során.	
Alkalmazok a diákok aktív, interaktív tanulására lehetőséget adó IKT-eszközöket.	
6. kompetencia: A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése	
Követelményeim figyelembe veszik a tantervi követelményeket.	
Követelményeim reálisak az adott csoportban.	
Az alkalmazott értékelési módszerek és eljárások érvényes és megbízható értékelést tesznek lehetővé.	
Értékelési rendszerem lehetővé teszi a tanulók előmenetelének többforrású vizsgálatát.	
Kész vagyok új típusú, alternatív értékelési módszerek kipróbálására.	

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Értékelési rendszerem átlátható, a kiválasztott eszközök, alkalmazási eljárások és kritériumok világosak, egyértelműek.	
Értékelési rendszerem lehetőséget ad a tanulói teljesítmények differenciált értékelésére.	
Töreksem arra, hogy a tanulói teljesítményértékelés a tanuló személyiségfejlődését is elősegítse.	
Lehetőséget biztosítok arra is, hogy a tanulók saját, illetve társaik munkáját értékeljék, így elősegítem reális önértékelésük kialakulását.	
Képes vagyok arra, hogy az értékelés adatait a tanulók egyéni és csoportos fejlődésének támogatására használjam.	
Képes vagyok arra, hogy az értékelési adatok fényében saját munkámra önállóan, érdemben reflektáljak, és a megfelelő következtetéseket levonjam.	
7. kompetencia: Kommunikáció és szakmai együttműködés	
Aktívan és önállóan használom az intézményi fórumokat, átlátom a szervezet működését.	
Szerepet vállalok az iskola különböző szakmai csoportjainak munkájában.	
Minden szakmai együttműködésre nyitott vagyok, kerestem az együttműködés lehetőségeit iskolán belül és kívül is.	
A szülőkkel való kapcsolattartás differenciált és minden szereplő számára elfogadható formáit alakítottam ki.	
Képes vagyok a szülőkkel folytatott kommunikációban az iskolát és annak közösen vállalt értékeit képviselni.	
A szaktárgyam adta lehetőségeket kihasználva, tudatosan és előre megtervezetten támogatom a diákok kommunikációjának fejlődését.	
Tudatosan, tervezetten töreksem az iskolai és az osztálytermi konfliktusok megelőzésére megbeszélések szervezésével, közös szabályok megfogalmazásával, következetes és kiszámítható értékeléssel.	
Konfliktushelyzetek megoldása során arra töreksem, hogy minden érintett felet bevonva találjak kielégítő megoldást.	
Képes vagyok problémák felmerülése esetén megfelelő szakmai segítséget kérni és elfogadni.	

Az önértékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Az órai munka során képes vagyok bizalmi légkört teremteni, a kölcsönös tisztelet és elfogadás hangnemét biztosítani.	
Órai munkám és kommunikációm megtervezésével támogatom a diákok szóbeli és írásbeli kommunikációjának és egymás közti kommunikációjának fejlődését.	
8.kompetencia: Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért	
Képes vagyok a magam, mások és az iskola munkájában egyaránt észrevenni a javításra szoruló elemeket.	
Szakmai fórumokon világosan kifejtettem szakmai álláspontomat.	
Részt vettem iskolai innovációban fejlesztésben, pályázatban.	
Töreksem az állandó szakmai fejlődésre. Lépést tartok a szakma fejlődésével, felkutatom a fejlesztési eredményeket, részt veszek szakmai konferenciákon, továbbképzéseken.	
Munkámban alkalmazom a megismert új módszereket, pedagógiai innovációkat.	
Kritikusan elemzem a munkámat, és kitűzök ki új és új szakmai fejlődési célokat.	
Nyitott vagyok a visszajelzésekre, és felhasználom azokat fejlődésem érdekében.	
Rendelkezem élő szakmai kapcsolatrendszerrel iskolán belül és kívül.	
Tudatosan töreksem lelki egészségem és pedagógiai optimizmusom megőrzésére.	

A tanulói visszajelzéseket tartalmazó értékelőlap értékelési skálája:

1	Az adott terület.../Az adott tevékenység...	Nem jellemző
2		Esetleges, általában nem jellemző
3		Többnyire jellemző
4		Jellemző, tudatosan átgondolt

A tanulói visszajelzéseket tartalmazó értékelőlap:

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
1. kompetencia: A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése	
Érdeklő, mi van velem, nem csak a tanulásommal törődik.	
A lehetőségekhez képest ismeri a körülményeim, engem.	
Azt hiszem, reális véleménye van rólam.	
Értékeli, ha saját magamhoz képest előrelépést mutatok valamiben.	
Megértő, olyan „felnőtt barát“, akihez bármikor fordulhatok problémáimmal.	
Véleményét tanulmányi és nem tanulmányi ügyekben is meghallgatom és figyelembe is veszem.	
2. kompetencia: A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése	
Tanóráin olyan légkör uralkodik, amelyben mindenki biztonságban érezheti magát, és alapvető elvárás a másik tisztelete.	
Figyelembe veszi a tanulók eltérő sajátosságait.	
Odafigyel arra, milyen környezetből jöttem/jöttünk, és ezt figyelembe is veszi - a lehetőségekhez mérten.	
Kapcsolatot tart a szüleimmel.	
Segít abban, hogy minél jobban megismerjük és elfogadjuk egymás értékeit.	
Igyekszik a megjelenő agresszió, kirekesztés ellen fellépni, és az egymás iránti tiszteletre nevelni bennünket.	
Példát mutat arra, hogy fontos a társadalom jobbításáért tenni, és környezettudatosan élni	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Segít konfliktusaink, problémáink megoldásában.	
Lehetővé teszi, hogy a minket érintő iskolai ügyekben elmondjuk véleményünket, védjük érdekeinket.	
Segít bennünket abban, hogy jó közösséggé váljunk.	
3. kompetencia: A szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás	
Érezhetően szereti szaktárgyát, lelkes.	
Érthetően magyarázza el a tanyagot, világossá teszi az összefüggéseket.	
Utal arra, hogy a tanultak hogyan kapcsolódnak más tárgyak anyagához.	
Felhívja a figyelmünket arra, hogyan lehet a tanultakat a gyakorlatban is alkalmazni.	
Érdekes órákat tart, amelyekre érdemes odafigyelni.	
Sok különféle eszközzel, módszerrel dolgozunk az órán, amelyek mind segítik a tanulásunkat.	
Részletesen visszajelzést ad munkánkról, rámutat hibáinkra, és tisztázza a félreértéseket; ami segít abban, hogy legközelebb jobban teljesítsünk.	
Bátran fordulhatunk hozzá, ha valamilyen kérdésünk van a tananyaggal kapcsolatban.	
4. kompetencia: A pedagógiai folyamat tervezése	
Érezhető, hogy mindig felkészül az óráira.	
Tervszerűség, határozott óravezetés jellemzi.	
Órái gördülékenyen zajlanak, a munkához minden elő van készítve.	
Ha kérdésünk, problémánk van, vagy nem értünk valamit, akkor eltérünk a tervtől, és megoldjuk.	
Előfordul, hogy mi is részt veszünk a tervezésben, lehet véleményünk, van választási lehetőségünk.	
Pontosan megfogalmazza a célokat; számunkra is érthető, mit, miért csinálunk.	
5. kompetencia: A tanulás támogatása	
Segít abban, hogy megtaláljam és kialakítsam saját tanulási módszereimet.	
Rendszeresen ad változatos, kihívást jelentő, hasznos, érdekes és	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
gondolkodtató feladatokat.	
Néha kifejezetten számomra készít órai és órán kívüli feladatokat, vagy én választhatok, hogy milyen feladatot szeretnék megoldani.	
Segít új tanulási célok keresésében.	
Mindig biztosít lehetőséget arra, hogy a tanulás és a csoport szabályait közösen alakítsuk ki.	
A hagyományos tanulási formák mellett újszerű e-tanulási formákat, eszközöket is rendszeresen alkalmaz.	
Kíváncsi arra is, amit nem az iskolában tanultam. Ezeket beépítjük az órai tanulásba.	
Ha a tanulás során problémám van, segít megoldani.	
Lehetőséget teremt az önálló és a közös, kiscsoportban, párban történő élményszerű tanulásra is.	
6. kompetencia: A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése	
A tanár elvárásai velünk szemben reálisak, feladatai nem túl könnyűek, de megoldhatók.	
Világos volt számomra, milyen szempontok alapján és hogyan értékeli a munkámat.	
Úgy érzem, munkámat részrehajlás nélkül értékelte.	
A tanár mindig elmondja, hogy milyen szempontok szerint fogja értékelni munkánkat.	
Időnként előfordult, hogy munkánk értékelésének szempontjait a csoporttal együtt dolgoztuk ki.	
Időnként előfordult, hogy saját vagy társunk munkáját kell értékelnünk.	
Munkáim értékelésére, például a dolgozatok kijavítására mindig rövid időn belül került sor.	
Munkáink (pl. dolgozataink, prezentációink) értékelése során mindig megbeszéltük, melyik válasz a jó és miért az.	
Munkámat a félév során többször, különféle feladatok megoldása alapján értékelte.	
Értékelésében visszajelzést kaptam a tudásomról, azokról a területekről, ahol jól teljesítek, s azokról is, amelyek javításra szorulnak.	

Az értékelés szempontjai	Értékelés a négyes skálán
Munkám értékelésekor mindig adott tanácsokat, hogyan tudnék fejlődni, továbblépni.	
Az értékelés során én is lehetőséget kaptam, hogy értékeljem magam.	
Az értékelések elősegítik, hogy reálisabban lássam magam és lehetőségeimet.	
7. kompetencia: Kommunikáció és szakmai együttműködés	
Az órai munkához ideális, bizalmi légkört teremt.	
Mindenkit bevon az órai munkába.	
Utasításai pontosak és udvariasak.	
A konfliktusokat igyekszik megelőzni.	
A konfliktusok kezelésébe igyekszik az érintetteket bevonni, meghallgatni, megoldásukra több lehetőséget is ajánl.	

Felhasznált irodalom

Falus Iván – Kimmel Magdolna 2003. *A portfólió*. ELTE BTK Neveléstudományi Intézet – Gondolat Kiadói Kör, Budapest.

Hanák Zsuzsanna 2010. A portfólió tanárképzésben és közoktatásban történő alkalmazásának lehetőségei egy vizsgálat tükrében. *Pedagógusképzés*, 2-3. sz. 101-110.

Kimmel Magdolna 2007. Az e-portfólió: science-fiction vagy realitás? *Pedagógusképzés*, 4. sz. 5-22.

Kis-Tóth Lajos – Komló Csaba 2008. Az elektronikus oktatási portfólió a gyakorlatban. *Pedagógusképzés*, 3. sz. 63-78.

Kotschy Beáta (szerk.) 2011. *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei*. Módszertani kiadványok. Eszterházy Károly Főiskola, Eger.

www.epednet.ektf.hu/eredmenyek/a_pedagogussa_valas_es_a_szakmai_fejlodes_sztenderdjei.pdf

Mellékletek

1. sz. melléklet: A tanárokkal szemben megfogalmazott követelmények, tanári kompetenciák²

Általános követelmények:

1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése

Szakmai ismeretek

Alapvető pszichológiai, pedagógiai és szociológiai tudással rendelkezik a személyiség sajátosságaira és fejlődésére vonatkozó nézetekről; a hátrányos helyzetű tanulókról, a személyiségfejlődés zavarairól, a magatartásproblémák okairól és a gyermeknevelés, tehetséggondozás, az egészségfejlesztés módszereiről. Ismeri a tanulók megismerésének módszereit.

Ismeri a szaktárgy által közvetített fogalmak kialakulásának életkori sajátosságait, a tanulók fogalomrendszerének fejlesztésében játszott szerepét. Ismeri a szaktárgy tanítása-tanulása során fejlesztendő speciális kompetenciákat, ezek fejlesztésének módszereit. Tisztában van szaktárgyának a tanulók személyiségfejlődésében betöltött szerepével, lehetőségeivel.

Képességek

Képes a megtapasztalt pedagógiai gyakorlatot, az iskola mindennapi valóságát elemezni a gyermek személyiségfejlődésére vonatkozó elméleti tudása felhasználásával. Képes reális képet kialakítani a tanulók világáról, a nevelés és a tanulói személyiség fejlesztésének lehetőségeiről.

Képes tapasztalt kollégák/mentor segítségével a tanulók egyéni szükségleteit figyelembe véve olyan pedagógiai helyzeteket teremteni, amelyek elősegítik a tanulók értelmi, érzelmi, szociális és erkölcsi fejlődését és az egészséges életvitel kialakítását.

Képes a szaktárgy speciális összefüggéseivel, fogalmaival kapcsolatos megértési nehézségek kezelésére.

Képes a különböző adottságokkal, képességekkel és előzetes tudással rendelkező tanulók tanulásának, fejlesztésének megfelelő módszerek megválasztására, tervezésére és alkalmazására; a pályaválasztás segítésére. Képes az átlagtól eltérő (tehetséges, nehézségekkel küzdő és sajátos nevelési igényű), valamint a tantárgyában különleges bánásmódot igénylő tanulókat felismerni, hatékonyan nevelni és oktatni, számukra differenciált bánásmódot nyújtani. Képes a szaktárgyában rejlő személyiségfejlesztési lehetőségeket kihasználni, a tanulók önálló ismeretszerzését támogatni.

Attitűdök

Törekszik saját pedagógiai nézeteinek megfogalmazására. Nyitott a személyiségfejlesztés változatos módszereinek elsajátítására. Törekszik a nevelési és oktatási feladatokat egyaránt érvényesíteni, az egészséges személyiségfejlesztés feltételeit biztosítani a diákok számára. Tiszteli a tanulók személyiségét, képes minden esetben meglátni az értékeket. Érzékeny a tanulók problémáira.

---

² *A tanári képzési és kimeneteli követelményekre vonatkozó rendeletet előkészítő szakmai bizottság anyaga.*

(2012) Kézirat.

2. Tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése

Szakmai ismeretek

Alapvető tudással rendelkezik a társadalmi és csoportközi folyamatokról, a demokrácia működéséről, az enkulturációról és multikulturalizmusról.

Ismeri a csoport és a csoportfejlődés pszichológiai, szociológiai, kulturális sajátosságait. Ismeri a csoportokra és a tanulók társas helyzetére vonatkozó fontosabb feltáró módszereket, a csoport kialakítását és fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket.

Képességek

Képes a csoportok, közösségek számára olyan pedagógiai helyzeteket teremteni, amelyek biztosítják a csoport egészséges működését. Alkalmazza az együttműködést támogató, leginkább kedvező módszereket mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során. Képes a konfliktusok hatékony kezelésére. Elősegíti a csoporttagok közösség iránti elkötelezettségét, a demokratikus társadalomban való felelős, aktív szerepvállalás tanulását, a helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadását.

Képes értelmezni és a tanulók érdekében felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai és iskolán kívüli életét. Képes hozzájárulni az iskolai és osztálytermi toleráns, nyitott légkör megteremtéséhez.

Attitűdök

Elkötelezett az alapvető demokratikus értékek, az esélyteremtés iránt, igyekszik előítéleteit leépíteni, az inklúzió szemléletét magáévá tenni.

Elkötelezett a nemzeti azonosságtudatra, a demokratikus gondolkodásra és magatartásra nevelés, valamint a környezettudatosság iránt.

Az iskola világában tudatosan törekszik az értékek sokféleségének elfogadására, nyitott mások véleményének, értékeinek megismerésére, tiszteletben tartására.

Törekszik a fiatalok világáról minél több ismeretet szerezni, tiszteli különbözőségeiket és jogukat.

3. A szaktudományi, szakmódszertani és szaktárgyi tudás

Szakmai ismeretek

Rendelkezik a szaktanári szerep ellátásához szükséges szakmai felkészültséggel. Ismeri az általa tanított tudományág (műveltségi terület, művészeti terület) ismeretelméleti alapjait, megismerési sajátosságait, logikáját és terminológiáját, valamint kapcsolatát más tudományokkal, tantárggyal, műveltségterülettel. Ismeri a különböző tudásterületek közötti összefüggéseket, és egymásra hatásokat, és képes a különböző tudományterületi, szaktárgyi tartalmak integrációjára. Ismeri a szakmódszertan (szakdidaktika) hazai és nemzetközi eredményeit, szakirodalmát, aktuális kérdéseit.

Ismeri az adott szakterület társadalomban betöltött szerepét, a szaktárgy tanításának céljait, feladatait a tanulók személyiségfejlődésének és gondolkodásfejlesztésének segítésében.

Ismeri a szaktárgy tantervét, tantervi és vizsgakövetelményeit, valamint a tantárgy tanulási sajátosságait, tananyagstruktúráját, ezek logikáját, megismerési módszereit.

Ismeri a szaktárgy tanítása-tanulása során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyveket, taneszközöket, tanulásszervezési módokat, fontosabb módszereket, tanítási és tanulási stratégiákat.

Képességek

Szakmai témában képes szakszerűen kifejezni magát mind szóban, mind írásban.

Képes a szaktudományi és az általános pedagógiai-pszichológiai képzésben tanult módszerek, eljárások szaktárgyi alkalmazására; a különböző tudásterületek közötti összefüggések, kapcsolódások, átfedések és egymásra hatások felismerésére, a szaktárgyi integráció megvalósítására.

Képes a szaktárgyának megfelelő tudományterületeken a fogalmak, elméletek és tények közötti összefüggések megteremtésére és közvetítésére.

Képes szaktudományi, szakmódszertani, szaktárgyi, tanuláselméleti és tantervi tudásának hatékony integrálására.

Képes az információ-kommunikációs technológia használatára a szaktárgy tanítási-tanulási folyamatában. Képes a szaktantárgy tanításának-tanulásának tanórán és iskolán kívüli lehetőségeit megvalósítani különböző szintereken.

Attitűdök

Elkötelezett a tanulók tudásának és tanulási képességeinek fejlesztése iránt. Törekszik a tanulók egyéni fejlődésének elősegítésére, a szaktárgyi oktatás és a pedagógiai célok összekapcsolására a tanulók személyiségfejlődése érdekében.

Reálisan ítéli meg szaktárgya fontosságát, képes egyensúlyt tartani a szaktárgyi követelmények és a tanulók egyéni felkészültsége között.

Törekszik az aktív együttműködésre a szaktárgy, valamint más szaktárgyak tanáraival. Tisztában van vele, hogy a szaktárgy során fejlesztett kompetenciák más műveltségterületeken is fejlődést generálnak, s ennek megfelelően tudatosan él a transzferhatás pedagógiai eszközével.

Nyitott a megismerés és a tapasztalatszerzés iránt, törekszik a tanulók megismerés és alkotás utáni vágyának, önművelési igényének a felébresztésére.

4. A pedagógiai folyamat tervezése

Szakmai ismeretek

Ismeri a pedagógiai tevékenységet meghatározó dokumentumokat, tantervfajtákat, tantervtípusokat, érti ezeknek az oktatás tartalmi szabályozásában betöltött szerepét. Ismeri a tervezéshez szükséges információk forrását.

Ismeri a szaktárgy tanításának jogszabályi hátterét, tanterveit, vizsgakövetelményeit. Ismeri a tananyag-kiválasztás és –rendszerezés szaktudományi, pedagógiai-pszichológiai és szakmódszertani szempontjait.

Képességek

Képes a tervezés során a rendszerszemléletű megközelítésre. Képes pedagógiai munkájának megtervezésére (tanmenet, tematikus terv, óraterv) az iskola pedagógiai programja, a tanulói személyiség fejlesztésére vonatkozó tantervi célkitűzések, a tanulók életkora és az elsajátítandó tudás sajátosságai közti összhang megteremtésével.

Képes a tanulási-tanítási stratégia meghatározására: a tananyag feldolgozásához a pedagógiai céloknak megfelelő oktatási folyamat meghatározására, hatékony módszerek, szervezési formák és eszközök kiválasztására a végzettségének megfelelő korosztály és a felnőttoktatás keretében is.

Korszerű szakmódszertani és szaktárgyi ismereteinek birtokában, pedagógiai céljainak megfelelően képes meghatározni a tanítandó tartalmakat, azok struktúráját, logikai felépítését. Képes a szaktárgya tanulása-tanítása során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyveket, taneszközöket egyéb tanulási forrásokat kritikusan elemezni és a konkrét céloknak megfelelően kiválasztani (különös tekintettel az információ-kommunikációs technológiára).

Képes a célokhoz és az adott szituációhoz alkalmazkodva kreatívan, különböző megoldásokban gondolkodni, tudatos döntést hozni.

Képes a szaktárgy tanórán és iskolán kívüli tanulásának tervezésére.

Attitűdök:

Fontosnak tartja az alapos felkészülést/tervezést és a rugalmas megvalósítást.

Képes a tervezés során a kollégákkal és a tanulókkal együttműködni, segítségükkel figyelembe venni az adott tanulócsoport sajátosságait (motiváltság, előzetes tudás, képességek, szociális felkészültség).

Képes terveit reflektív módon elemezni, értékelni. Képes váratlan tanítási-tanulási helyzetekben terveitől elszakadni, és rugalmasan reagálni.

5. A tanulás támogatása, szervezése és irányítása

Szakmai ismeretek

Ismeri az általános pedagógiai-pszichológiai képzésben tanult módszerek, eljárások szaktárgyi alkalmazásának speciális szempontjait, lehetőségeit. Ismeri a szaktantárgy tanítása-tanulása során kialakítandó speciális kompetenciák fejlesztésének módszereit.

Alapvető ismeretekkel rendelkezik a különböző motiváció-elméletekről, a tanulási motiváció fejlesztésének módszereiről.

Rendelkezik a tanulóközpontú tanulási környezet fizikai, emocionális, társas, tanulási sajátosságainak, feltételeinek megteremtéséhez szükséges ismeretekkel.

Ismeri a különböző tanulási módszerek és tanulási környezetek tanulási eredményességre gyakorolt hatásait. Ismeri a szaktantárgy tanításának-tanulásának tanórán és iskolán kívüli lehetőségeit és színtereit.

Tájékozott a differenciális pedagógia, az adaptív tanulásszervezés, a nevelési-oktatási stratégiák, módszerek kiválasztásának és alkalmazásának kérdéseiben.

Képességek

Képes a különböző céloknak megfelelő, átgondolt stratégiák, a motivációt, differenciálást, tanulói aktivitást biztosító, a tanulók gondolkodási, probléma-megoldási és együttműködési képességének fejlesztését segítő módszerek, szervezési formák kiválasztására és megvalósítására.

Képes nyugodt, biztonságos és az eredményes tanulást támogató tanulási környezet megszervezésére. Képes az érdeklődés és figyelem folyamatos fenntartására, a tanulási nehézségek felismerésére.

Képes a szaktárgy speciális összefüggéseivel, fogalmaival kapcsolatos megértési nehézségek kezelésére.

Képes a hagyományos és az infokommunikációs technikákra épülő eszközök, digitális tananyagok hatékony és szakszerű alkalmazására.

Attitűdök

Fontosnak tartja a tanulás és tanítás folyamatainak tudatosodását, az önszabályozott tanulás támogatásához szükséges tudás és képesség megszerzését, a tanulási képességek fejlesztését, és nyitott az élethosszig tartó tanulásra.

Elismeri, hogy megfelelő tanulási légkör megteremtéséhez figyelembe kell venni a tanulók sajátos igényeit, ötleteit, kezdeményezéseit.

Törekszik a tanulókkal való együttműködés megvalósítására a tanulási folyamat hatékonyságának érdekében. Törekszik az életkori, egyéni és csoport sajátosságoknak megfelelő, aktivitást, interaktivitást, differenciálást elősegítő tanulási-tanítási stratégiák, módszerek alkalmazására.

Törekszik a tanulók tanórai, tanórán kívüli és iskolán kívüli tevékenységének összehangolására.

6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése

Szakmai ismeretek

Szakszerű tudása van az értékelés funkciójáról, folyamatáról, formáiról és módszereiről. Tisztában van alapvető értékelési és mérésmetodikai szabályokkal, összefüggésekkel.

Ismeri a szaktantárgy tanítása-tanulása során elsajátított ismeretek és fejlesztendő kompetenciák mérésére és értékelésére alkalmas sajátos módszereket, eszközöket.

Képességek

Képes az értékelés különböző céljainak és szintjeinek megfelelő értékelési formák és módszerek meghatározására, az értékelés eredményeinek felhasználására.

Az értékelés során képes figyelembe venni annak hatásait a pedagógiai folyamat szabályozására, a tanulók személyiségfejlődésére és önértékelésére. Képes elősegíteni a tanulók reális önértékelését és alkalmazni a tanulók önbecsülését támogató ellenőrzési módszereket. Az értékelés során képes figyelembe venni a differenciálás, individualizálás szempontjait.

Képes céljainak megfelelően az értékelés eszközeinek megválasztására vagy önálló eszközök elkészítésére. Képes a szaktárgy tanítása-tanulása során az adott tantárgyra jellemző speciális kompetenciák mérésére.

Attitűdök

Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét a fejlesztő értékelés folyamatában. Elkötelezett a tanulást támogató értékelés mellett.

7. A kommunikáció és szakmai együttműködés

Szakmai ismeretek

Ismeri az osztálytermi kommunikáció sajátosságait.

Tájékozott a szülőkkel és a pedagógiai munkáját segítő különféle szakemberekkel, szakmai intézményekkel való együttműködés módjairól.

Képességek

Képes a tanulókkal a kölcsönös tiszteletre és bizalomra épülő kapcsolatrendszer megteremtésére, az együttműködési elvek és formák közös kialakítására és elfogadtatására. Szakmai szituációkban képes szakszerű, közérthető, nyílt és hiteles kommunikációra diákokkal, szülőkkel, iskolai és iskolán kívüli munkatársakkal a partnerek életkorának és kultúrájának megfelelően. Képes felismerni és értelmezni kommunikációs nehézségeit, és képes ezen a téren önmagát fejleszteni.

Attitűdök

Pedagógiai helyzetekben képes együttműködésre, kölcsönösségre, asszertivitásra, segítő kommunikációra. Nyitott arra, hogy a konfliktushelyzetek és problémák feltárása és megoldása érdekében szakmai segítséget kérjen és elfogadjon.

Kész együttműködni a szaktárgy, valamint más szaktárgyak tanáraival. Kész részt vállalni a szaktárggyal kapcsolatos fejlesztési, innovációs tevékenységében.

8. Elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésre

Szakmai ismeretek

Ismeri a pedagógusszerepre vonatkozó pszichológiai, szociológiai és pedagógiai elméleteket, a szereppel kapcsolatos különböző elvárásokat. Ismeri a pedagógus szakma jogi és etikai szabályait, normáit.

Ismeretekkel rendelkezik a reflektív gondolkodás szerepéről a szakmai fejlődésben, a továbbképzés lehetőségeiről, a lelki egészség megőrzésének elméleti és gyakorlati módszereiről.

Tájékozott a szakterületéhez és tanári hivatásához kötődő információforrásokról, szervezetekről. Tájékozott szaktárgya, valamint a neveléstudomány kutatási módszereiről.

Képességek

Képes pedagógiai tapasztalatai és nézetei reflektív értelmezésére, elemzésére, értékelésére. Képes meghatározni saját szakmai szerepvállalását.

Pedagógiai munkájában felmerülő problémákhoz képes adekvát szakirodalmat keresni, felhasználni. Jól tájékozódik a pedagógiai és szaktárgyi szakirodalomban, képes elemezni, értelmezni e területek kutatási, fejlesztési eredményeit, tisztában van a pedagógiai kutatás, fejlesztés és innováció sajátosságaival. Képes egyszerűbb kutatási módszerek használatára.

Attitűdök

Betartja a pedagógus pálya jogi és etikai normáit.

Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, lelki egészségének megőrzésére, és ehhez nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására.

Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, s reflektív módon törekszik tevékenységének javítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére. Szakmai műveltségét

nem tekinti állandónak, kész a folyamatos szaktudományi, szakmódszertani és neveléstudományi megújulásra. Nyitott a pedagógiai tevékenységére vonatkozó építő kritikára.

2. sz. melléklet: A tanári kompetenciák fejlődése az életpálya egyes szakaszaiban

*„A tanári szakmai fejlődés egyes szintjeinek legfőbb sajátosságai, amelyekre az egyes kompetenciate-
rületek szintjeinek kidolgozása épül.*

0. SZINT (A gyakorlatra bocsátás feltétele)

*A szintet a képzőintézmény keretei között folyó elméleti és rövid gyakorlati alapképzés lezárásakor, az
egyéni összefüggő gyakorlatra való bocsátás előtt kell elérni.*

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

*Ezen a szinten a hallgatónak rendelkeznie kell mindazzal az elméleti tudással, amely a nyolc tanári
kompetencia kialakulásának alapját képezi, különösen azoknak, amelyek az oktató-nevelő munkához
szorosan kapcsolódnak.*

*Rendelkezik a különböző pedagógiai nézetek és egyéni pedagógiai tapasztalatainak elemzése és
értékelése alapján kialakított saját nevelési elképzelésekkel, pályaképpel,*

*Elfogadja a pedagógus szerepet, növekvő szerepbiztonsággal végzi iskolai feladatát, amelynek
középpontjában a szaktárgyi órák vezetése áll.*

Az értékelést végzők csoportja:

*A hallgató, a hallgató társak, a képzőintézmény oktatói és a gyakorló iskolai vezetőtanárok,
szakvezetők.*

1. SZINT: A diplomás pedagógus

*Ez a szint a képzőintézményben történő tanulás és a gyakorlólhelyen töltött összefüggő egyéni
pedagógiai gyakorlat eredményes elvégzése után a diploma megszerzésével érhető el.*

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

*Elméleti tudása és gyakorlati tapasztalatai alapján differenciált képpel rendelkezik a pedagóguspálya
sajátosságairól, pedagógiai céljairól, azok megvalósítási lehetőségeiről, az iskola, mint szervezet
működéséről.*

Szerepbiztonsága növekszik, de még szüksége van a mentori segítségre.³

Elsősorban még az osztályszintű munkára koncentrál.

Törekszik munkájában a gyermekek szempontjainak figyelembevételére.

*Képes a tapasztalatok szakszerű elemzésére, de még nehézséget okoz azok tárgyilagos, szakszerű
értékelése.*

Az értékelést végzők csoportja:

a hallgató, a képző intézmény oktatói és a gyakorlatvezető mentor.

2. SZINT: A véglegesített pedagógus (Az életpályamodell Pedagógus 1. kategóriája)

*A 2 éves gyakornoki időszak után érhető el. A pedagógus-munkakör betöltésére való alkalmasság
igazolását jelenti.*

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

---

³ Egyéves iskolai gyakorlat esetében erőteljesebben nyithat az iskola szervezete iskolai szintű tevékenységek felé, s szabadabban gyakorolhatja tanári képességeit, készségeit, alakíthatja rutinjait.

A tanári képességek, tudás és attitűdök koherenciája ezen a szinten várható el.

Rendelkezik minden pedagógusi kompetenciával a feladatai ellátásához szükséges szinten.

Képes önállóan dolgozni, és önállóan reflektálni munkájára, levonni a megfelelő tanulságokat.

Felismeri a pedagógiai folyamat széleskörű pszichológiai, szociológiai és kulturális meghatározottságát, képes ezeket az összefüggéseket feltárni, és saját pedagógiai munkájában felhasználni.

Képes munkája tágabb intézményi, társadalmi kontextusával foglalkozni. Együttműködik kollégáival az iskola munkájának fejlesztése érdekében, s integrálódik szakmai közösségekbe is (pl. szakmai egyesületekben tag, szakmai rendezvényeken, továbbképzéseken vesz részt).

Az értékelést végzők csoportja:

A gyakornok, a mentor, az iskola igazgatója, a képző intézmény képviselője, külső szakmai testület tagja.

3. SZINT: A tapasztalt pedagógus (Az életpályamodell Pedagógus 2. kategóriája)

E szint reális eléréséhez a véglegesítés után legalább 4-5 év tapasztalat szükséges, de ez egyénenként változó lehet.

A fejlődés egyéni ütemének megfelelően különböző hosszúságú gyakorlat után, de minden pályán lévő pedagógussal szemben megfogalmazódó elvárás ennek a szintnek az elérése.

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

Oktató-nevelő munkája hatékony és eredményes.

Munkájában innovatív, kezdeményező, képes tanítási-tanulási stratégiákat alkotni, gyakorlata tanulás- és tanulóközpontú.

Pedagógiai munkájának intézményi és társadalmi kontextusáról kritikailag és konstruktívan gondolkodik.

Törekszik intézményi szinten az együttműködésre, kölcsönös segítségnyújtásra, tapasztalatainak megosztására.

Szakmai fejlődéséhez elfogadja a folyamatos önfeljesztés, a továbbképzéseken való részvétel szükségességét, és meg is valósítja azt.

Az értékelést végzők csoportja:

a pedagógus, a munkáltató, az intézmény belső minőségbiztosításában részt vevők (kollégák, szülők, diákok, dolgozók), külső szakmai testület tagja.

4. SZINT: A kiváló pedagógus (Az életpályamodell Pedagógus 3. kategóriája)

A szint elérése nincs időhatárhoz kötve és nem minden pedagógus számára követelmény.

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

Bizonyos pedagógiai feladatok ellátását kiemelkedően magas szinten végzi, széles körű elméleti tudással és a gyakorlati megvalósításhoz szükséges képességekkel, attitűdökkel rendelkezik (pl. fejlesztő pedagógia, tehetséggondozás, művészeti tevékenység, közösségi tevékenységek, tanulási programok, „jó gyakorlat” kialakítása stb.)

Jellemző rá mások szakmai támogatása (mentori tevékenység, továbbképzések tartása stb.) tapasztalatainak és tudásának megosztása a tágabb (megyei, regionális, országos) szakmai közösség tagjaival.

A cím pályázat útján érhető el, amelyet a pedagógus vagy munkáltatója vagy bármely érintett személy benyújthat (pl. szakmai munkaközösség, szülői munkaközösség, helyi, megyei, regionális szakmai szervezetek stb.)

Az értékelést végzők csoportja:

a munkáltató, a tantestület, különböző regionális és országos szakmai testületek képviselői.

5. SZINT: A mesterpedagógus (Az életpályamodell Pedagógus 4. kategóriája)

A pedagóguspálya legfelső szakasza, a kiváló pedagógus szintre épül.

A pedagógiai kompetenciák fejlettségi szintje:

A szakmai önmegvalósítás magas szintje, amelyet valamilyen (tehát egy-egy preferált) tanári kompetencia vagy tevékenység alkotó jellegű művelésével és az adott eredmények országos, esetleg nemzetközi szakmai terjesztésével lehet elérni (országos tantervi fejlesztés, tankönyvírás, taneszközfejlesztés, értékelési rendszer kidolgozása, pedagógusképzés, innovatív iskolai program készítése és megvalósítása). A mestertanár szintbe sorolható a tudós tanár, aki szaktudománya vagy a neveléstudomány és társtudományai terén kiemelkedő tudományos eredményeket ér el (pl. tudományos fokozattal rendelkezik).

A cím pályázat útján nyerhető el.

Az értékelést végzők csoportja:

a munkáltató, a tantestület, a különböző regionális, országos szakmai, tudományos testületek képviselői. “ (Kotschy szerk. i.m. 9-13.o.)